

«Бекитемин»

Ж.Баласагын атындагы КУУ

Окуу иштери боюнча проректору
к.ф.д. профессор Ишекеев Н.И

» _____ 2024 ж.

Ж.Баласагын атындагы Кыргыз Улуттук Университетинин «Банктык иш
жана салык салуу» кафедрасынын өткөрүлгөн отурумунун
№ 7 ПРОТОКОЛУ 14.02.2024

Отурумдун төраайымы - э.и.д.(08.00.10),
профессор, «Банк иши жана салык салуу»
кафедрасынын башчысы:

Есеналиева. Б.Б.

Отурумдун катчысы - «Банк иш
жана салык салуу» кафедрасынын
ага окутуучусу:

Тилекеева Б.С.

Катышкандар: Ж.Баласагын атындагы КУУнун ПО төмөнкү курамы:
Есеналиева.Б.Б - э.и.д.(08.00.10), профессор; Идинов.К.И - э.и.д.(08.00.05),
профессор; Алыбаев.Ж.Б - э.и.д.(08.00.10), профессор.; Омуркулова.Н.М -
э.и.д. (08.00.10), профессор; Макембаева.Р.Б - э.и.к.(08.00.10) доцент;
Имаралиева.Т.С - э.и.к.(08.00.10), доцент; Мырзакматова.Ж.Б -
э.и.к.(08.00.10), доцент; Курамаева.Э.Д э.и.к.(08.00.10), доцент;
Сеитова.Ж.С э.и.к. (08.00.10), доцент; Царева.О.А –банктык иш жана салык
салуу кафедрасынын ага окутуучусу; Ержанова.Ш.Ж - ага окутуучу;
Буйлашова.Г.Д - ага окутуучу; Арзыматов.Т.А -ага окутуучу;
Тилекеева.Б.С- ага окутуучу

Күн тартиби:

1. «Евроазия интеграцияларын онуктуруунун финансылык аспекттери»,
деген темадагы Карабекова Аида Камилжановнанын экономика
илимдеринин доктору окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн
жазылган диссертациясын талкуулоо;
2. Ар түрдүү суроолорду талкуулоо.

УГУЛДУ:

Коиунган маселе боюнча кеңешменин тарайымы, профессор Есеналиева Бактыгуль Баховна:

- отурумдун күн тартиби менен тааныштырып колго салып добушка койду: "макул" баары, "каршы" жана "калыс" — жок. Бир добуштан күн тартиби бекитилди.
- андан кийин э.и.к., доцент Карабекова Анда Камилжановнанын анкеталык маалыматы менен тааныштырды.
- Анкеталык маалыматтар боюнча суроолор болгон жок.
- Докторанттын сөзүн угууга жана чыгып сүйлөөчүлөргө регламентке сунуштар берилип, докладка — 20 минутага чейин, чыгып сүйлөөчүлөргө 3 минутага чейин деп колго салынып, бир добуштан бекитилди.
- Докторантка доклад кылуу үчүн сөз берилди.

Э.и.к., доцент Карабекова Анда Камилжановнанын доклады:

Урматтуу кесиптештер жана чакырылган коноктор. Менин темамдын аталышы: "Евразия интеграцияларын өнүктүрүүнүн финансылык аспекттери" Илимий кеңешчим — э.и.д., профессор Абдиева А.И.

Теманын актуалдуулугу: Евразия интеграциясы ЕАЭБге мүчө мамлекеттердин экономикалык моделинин ажырагыс элементи, алардын өнүгүү траекторияларын теңдөө, турукташтыруу жана тездетүү фактору болуп саналат. Евразия интеграциялык долбоорунун башталышында аныкталган артыкчылыктар бүгүнкү күндө да актуалдуу бойдон калууда. Глобалдык экономиканы трансформациялоо шарттарында ар тараптуу модернизациялоо, кооперациялоо жана региондор боюнча улуттук экономикалардын атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуу боюнча синергетикалык күч-аракеттер талашсыз атаандаштык артыкчылык болуп саналат. 2025-жылга карата Бирликтин калыптанышынын негиз салуучу этабын аяктоо евразиялык интеграциянын максаттарына жетүүнүн жаңы инструменттерин иштеп чыгууну жана орто мөөнөттүү мезгилге интеграциялык өз ара аракеттенүүнүн векторлорун аныктоону талап кылат. Өзүн-өзү жетиштүү өнүктүрүүнүн Евразиялык экосистемасын түзүү принциптүү түрдө маанилүү. Анын негизинде технологиялык суверенитет, бирдиктүү илимий-инновациялык мейкиндик, өзүнүн финансы системасы турат. Евразиялык интеграциянын жаңы сапаты жашоо жана өнүгүү үчүн ыңгайлуу жана убакыттын суроо-талабына жооп берген мейкиндикти түзүү максатында мамлекеттердин, ишкерлердин, окумуштуулардын, жаштардын потенциалдарын рационалдуу бириктирүүнү болжолдойт.

Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимдин кабыл алынышы менен ЕАЭБ өлкөлөрүнүн финансылык интеграциясынын ар кандай аспектттерин изилдөө комплекстүү жана системалуу мүнөзгө ээ боло баштады.

айткени мындай ирилдөөлөрдүн жыйынтыктарына практикалык суроо-талаш айкын болуп калды. Көптөгөн аманбап ирилдөөлөрдүн көңүл бөлбөрүндө ЕАЭБ өлкөлөрүнүн улуттук финансы рынокторун интеграциялоо көйгөйү турат, ал финансы рынокторун өнүктүрүү, аларды жөнгө салууда эң чоң ырааттуулукка жетишүү, улуттук мыйзамдарды шайкеш келтирүүнүн натыйжалуу алгоритмдерин издөө милдеттеринин призмасы аркылуу каралат.

Коопсуздуктун жогорку деңгээли менен бирдиктүү финансы рыногун түзүү боюнча иш-аракеттерди координациялоо евразиялык интеграциянын артыкчылыктарынан бири бөйдөн калууда. Бүгүнкү күндө мамлекеттердин валюталык-финансылык жана ишче-кредиттик саясатын жакындаштырууга жана келечекте бирдиктүү финансылык рынокту түзүүгө багытты улантуунун маанилүүлүгүнө басым жасоо башкы мааниге ээ. Ошол эле учурда банк системасына карата ишенимдин деңгээлин жогорулатуу, жарандардын жана мамлекеттердин кызыкчылыктарын кылмыштуу кирешелерди легалдаштыруу жана терроризмди каржылоого байланыштуу аракеттерден коргоо маселелери өзгөчө актуалдуу бөйдөн калууда. ЕАЭБдин бардык өлкөлөрү үчүн финансы рынокторунун интеграциясы монетардык саясаттын натыйжалуулугун, экономикалардын тышкы өкүмүлүгүгө туруктуулугун, жалпы алганда финансы рынокторунун натыйжалуулугун жана ага ыңгайлаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатуучу бир катар негизги артыкчылыктарды бере алат. Финансы сектору экономиканын жогорку интеграциялык потенциалына ээ болгон чөйрөлөрүнө кирет. Ошондуктан ЕАЭБ жөнүндө келишим жалпы жана бирдиктүү рынокторду, атап айтканда финансылык рынокторду түзүү жолу менен интеграцияны тереңдетүүгө багытталган. Бул негиз салуучу документ жалпы финансы рыногун түзүүнүн максаттарын, милдеттерин жана негизги багыттарын, аларды ишке ашыруу боюнча этаптарды жана иш-чараларды, анын иштешинин укуктук негиздерин, финансы рыногун жөнгө салуучулардын маалыматтык өз ара аракеттенүүсүнүн жана административдик кызматташтыгынын тартибин, ЕАЭБдин жалпы финансы рыногун жөнгө салуу боюнча улуттуктан жогорку органдын милдеттерин жана ыйгарым укуктарын көрсөтүү менен аныктайт. ЕАЭБ жөнүндө келишимге кол коюлгандан эки жыл өткөндөн кийин тараптар 2017-жылы 2025-жылга карата банк жана камсыздандыруу чөйрөлөрүндө, ошондой эле баалуу кагаздарды жүгүртүү сегментинде жалпы финансы рыногун түзүү боюнча өзүнө алган милдеттенмелерди ырасташты. Финансы рынокторун интеграциялоонун кийинки этабынын эсептөө түйүнү катары 2018-жылдын сентябрын эсептесе болот, анда ЕАЭБ мамлекеттеринин улуттук банктарынын башчылары Финансы чөйрөсүндөгү мыйзамдарды шайкеш келтирүү жөнүндө макулдашууга кол коюшкан. Документ жалпы финансылык рынокту түзүү боюнча чоң прогресске жетишүү, финансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн бардык секторлорунда ишти жүзөгө ашырууга лицензияларды өз ара таанууну жана мамлекеттердин финансылык рынокторуна басмырлоосуз өз ара жетүүнү камсыз кылуу максатында иштелип чыккан.

Изилдоонун максаты: Евразия мейкиндигиндеги өлкөлөрдүн интеграциясынан алакагында өлкөлөрдүн туруктуу блогун калыптандыруунун кыймылдаткыч күчү катары ЕАЭБ өлкөлөрүнүн финансы системаларын жана рынокторун жакындатуу максатында, ЕАЭБде финансы саясатын оптималдаштыруунун концептуалдык багыттарын иштеп чыгуу болуп саналат.

Максатка жетүү үчүн бир катар милдеттер коюлду:

- Евразиялык интеграциялык процесстерди өнүктүрүүнүн обөлгөлөрүн жана спецификасын изилдөө;
- финансылык-экономикалык интеграция шартында финансы саясатынын заманбап аныктамасын изилдөө;
- региондук бирикмелерде финансылык интеграциянын деңгээлин жана даражасын баалоонун методологиясын изилдөө;
- ЕАЭБде финансы саясатын түзүүнүн өзгөчөлүктөрүн аныктоо;
- ЕАЭБдин жалпы финансы рыногун түзүүнүн негиздерин изилдөө;
- ЕАЭБ өлкөлөрүнүн финансылык туруктуулугуна баа берүү;
- ЕАЭБ өлкөлөрүнүн интеграциялык өнүгүүсүнүн финансылык каналдарын өнүктүрүүгө талдоо жүргүзүү;
- ЕАЭБ валюталык интеграциясынын максаттарын жана милдеттерин аныктоо;
- бажы чөйрөсүндө интеграциялык процесстерди өнүктүрүүнүн спецификасын аныктоо;
- ЕАЭБде, атап айтканда салык, бажы жана валюта чөйрөсүндө финансы саясатын оптималдаштыруунун концептуалдык багыттарын иштеп чыгуу.

Бул иштин изилдөө объекти – Евразия экономикалык бирлигине мүчө өлкөлөрдүн финансы системалары жана рыноктору.

Изилдоонун предмети – Евразия мейкиндигиндеги финансылык интеграцияга обөлгө түзүүчү жана тоскоолдук кылуучу факторлор.

Бул изилдоонун негизги гипотезасы Евразия мейкиндигиндеги өлкөлөрдүн биригүүсү регионду натыйжалуу өнүктүрүү үчүн чоң потенциалга ээ экендиги менен бекемделет, ал эми бул процесстин драйвери болуп өлкөлөрдүн терең финансылык интеграциясы эсептелет.

Диссертациялык изилдоонун теориялык негизи болуп кыргыз жана чет өлкөлүк экономисттердин интеграциялык процесстердин көйгөйлөрүнө, атап айтканда бүтүндөй дүйнөдө, ошондой эле евразия мейкиндигинде финансылык мүнөзгө; алардын генерациясына, түзүмүнө, заманбап экономикага таасир этүү механизмдерине ариалган эмгектеринде камтылган жоболор жана тыянактар саналат.

Изилдоонун маалыматтык базасы төмөнкүдөй расмий булактардын негизинде түзүлгөн: статистикалык маалыматтар ЕЭКтин, КР УСК, КР УБ, КФБ, бөрбордук жана улуттук банктардын, бажы жана салык кызматтарынын, коммерциялык банктардын, Армения Республикасынын, Беларусь Республикасынын, Казакстан Республикасынын, Россия Федерациясынын

камсыздандыруу компанияларынын расмий интернет-сайттарынан, финансы маселелери жаатындагы изилдөө жана консалтинг компанияларынын материалдарынан алынган. Финансы жаатындагы аналитикалык, маалыматтык компаниялардын изилдөө материалдары кеңири колдонулат.

Изилдөөнүн методологиялык негизи экономикалык илимде кабыл алынган системалуу мамиле катары илимий жактан таануунун ыкмалары жана түрлөрү, диалектикалык логиканын негиздери, тарыхый-экономикалык талдоонун методдору, финансылык, статистикалык талдоо методдору, салыштырмалуу талдоо жана эксперттик баалоо методдору болуп саналат.

Диссертациялык изилдөөнүн илимий жаңылыгы:

- 1) “финансылык-экономикалык интеграция” автордук аныктамасынын чечмеленишин сунушталды;
- 2) жалпы экономика жана экономикалык субъекттер үчүн финансылык-экономикалык интеграциянын артыкчылыктары аныкталды;
- 3) региондук бирикмелерде финансылык интеграциянын деңгээлин жана даражасын баалоого кыйла шайкеш келген методдору жана мамилелери аныкталды;
- 4) ЕАЭБдеги финансы саясатынын комплекстүү мүнөздөмөсү берилди,
- 5) ЕАЭБдин жалпы финансы рыногун түзүүнүн этаптары бөлүндү, финансы рыногунун маанилүү элементтеринин бирин өнүктүрүү тенденциялары аныкталды;
- 6) ЕАЭБге катышуучу өлкөлөрдүн интеграциясынын финансылык каналдарын өнүктүрүү өзгөчөлүктөрү аныкталды;
- 7) ЕАЭБде региондук финансылык механизмдерди түзүүчү алардын негизги мүнөздөмөлөрү менен түзүмдөрү аныкталды;
- 8) өлкөлөрдүн төлөм балансынын маалыматтарынын базасында түзүлгөн ЕАЭБге мүчө мамлекеттердин тобокелдиктерин диагностикалоонун негизинде ЕАЭБге мүчө мамлекеттердин улуттук финансы системасынын туруктуулук тобокелдиктеринин профилдери аныкталды;
- 9) валютадагы интеграциялык процесстердин өнүгүү өзгөчөлүктөрүн талдоонун негизинде ЕАЭБ өлкөлөрүнүн макулдашылган валютасын жана саясатын жүргүзүү максатында чаралар сунушталган жана Чианг-Май демилгесинин тажрыйбасын эске алуу менен Евразия валюта фондун түзүүнүн келечектери каралган;
- 10) Бирдиктүү рынок шарттарында экономикалык интеграциянын салыктык жана бажылык аспектерин өнүктүрүүгө, агап айтканда салыктык көз карандысыздык, юрисдикциялардын атаандаштыгы, экономикаларга түрткү берүү, салык жана бажы саясаттарынын макулдашылгандыгы боюнча концептуалдуу мамиле сунушталган

Коргоого коюлуучу негизги жоболор:

- 1) “финансы-экономикалык интеграция” түшүнүгүн калыптандырууга бардык теориялык мамилелерди бириктирүү менен автор тарабынан “финансы-экономикалык интеграция” аныктамасынын төмөнкүдөй

чечмелениши сунушталды: “финансы-экономикалык интеграция” кеңири мааниде ар бир тараптын экономикалык жана финансылык максаттарына жетүү үчүн натыйжалуу биргелешкен кызматташууга багытталган жарандык укуктун актылары менен жонго салынуучу ыктыярдуулук принцибинен негизделген бир нече чарбалык субъекттердин биригүүсүн билдирет.

2) финансы-экономикалык интеграциянын ар түрдүү аспектерин теориялык талдоо анын башка экономикалык процесстерден артыкчылыктарын жана айырмачылыктарын атоого мүмкүндүк берет, атап айтканда чарбалык субъекттердин финансы-экономикалык интеграциясы узак мөөнөттүү өнөктөштүк мамилелерди билдирет.

3) региондук бирикмелерде финансылык интеграциянын денгээлин жана даражасын баалоого карата аныкталган кыйла натыйжалуу методдор жана мамилелер интеграциялык өнүгүү бирикмеге катышуучу өлкөлөрдүн кыймылынын жалпы векторунан “артта калган” чөйрөлөрдү жана жааттарды макродеңгээлде аныктоого мүмкүндүк берет, башкача айтканда интеграциянын денгээлин жана даражасын баалоо интеграциялык бирикмелерге катышуучу өлкөлөрдүн өнүгүү багыттарын аныктоо, жалпы артыкчылыктарды түзүү, “интеграциялардын интеграциясы” форматында өлкөлөр аралык диалогду түзүү үчүн актуалдуу болуп саналат.

4) автор тарабынан ЕАЭБде финансы саясатынын комплекстүү бул мүнөздөмөсү, ал түзүлө баштагандан тартып бүгүнкү күнгө чейин төмөнкүлөрдөн турат: финансы рынокторунда ишти жүзөгө ашырууга карата талаптардын өзгөчөлүгү жана финансы чөйрөсүндө, анын ичинде купуя маалыматтар менен алмашуу тууралуу талаптар ЕАЭБдин финансы саясатын шайкеш келтирүү, ошондой эле капиталдын эркин кыймылын камсыз кылуу үчүн финансы рынокторунда шарттарды түзүү үчүн негиз болуп саналат.

5) жалпы финансы рыногун түзүүгө ретроспективдүү талдоо ЕАЭБдин жалпы финансы рыногун түзүүнүн этаптарын бөлүп көрсөтүүгө жана ЕАЭБдин жалпы финансы рыногун түзүү концепциясынын негизги артыкчылыктарын аныктоого мүмкүндүк берди, аны ишке ашыруу Бирликтин ичинде капиталдын жана финансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн эркин кыймылы үчүн орун алган тоскоолдуктарды четтетүүгө, жеке жактар менен ишкердик субъекттер үчүн инвестициялык, банктык жана камсыздандыруу продуктуларынын жеткиликтүүлүгүн жана ар түрдүүлүгүн жогорулатууга мүмкүндүк берет. ЕАЭБге катышуучу өлкөлөрдүн банктык, камсыздандыруу жана фондулук рынокторун өнүктүрүүнүн аныкталган тенденциялары, финансы рыногунун маанилүү элементтеринин бири катары, андан ары финансылык интеграциялоо үчүн жалпы келечектеги картинаны берет.

6) азыркы учурда евразия интеграциясына катышуучу өлкөлөрдүн эң көп болгон жана өнүгүп жаткан финансылык каналдары болуп төмөнкүлөр саналат: акча которуулар; чет өлкөлүк инвестициялар; улуттук валюталарды пайдалануу.

7) ЕАЭБде региондук финансылык механизмдерди түзүүчү, алардын негизги мүнөздөмөлөрү менен түзүмдөр аныкталды, атап айтканда датасы, мүчөлөрү жана түзүү механизмдери, ошондой эле мүчөлөрдүн катышуу

форматы менен демилгелер аныкталды. Белгилүү түзүмдөр бир жагынан биргелешкен интеграциялык долбоорлорду каржылоо мүмкүнчүлүгүн, экинчи жагынан – жаңы мүчө-өлкөлөрдү тартуу элементи, б.а. үчүнчү өлкөлөр үчүн интеграциялык бирикменин жагымдуулугун жогорулатууну, демек экономикалык таасир чөйрөлөрүн кеңейтүүнү жана бирикменин атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатууну аныктайт.

8) ЕАЭБге мүчө мамлекеттердин улуттук финансы системасынын туруктуулугунун аныкталган тобокелдиктеринин профилдери бул өлкөлөр каралып жаткан 2018–2022-жылдар мезгилинде туруктуу жогорку мааниге жеткен көп сандаган тобокелдиктерди топтогонун көрсөтүүдө. Мамлекеттин валюта жана финансы саясаты капчылык либералдуу болсо, тобокелдик ошончолук күчтүү болот.

9) европа “валюта жыланы” механизмин Кыргызстан менен Россиянын ортосунда Евразия валюта фонду түрүндөгү мындай системаны институтташтыруу боюнча андан аркы мүмкүнчүлүктөрдү эске алуу менен ЕАЭБдин жаңы валюта-финансылык саясатын тастыктоо катары пилоттук долбоор катары ишке киргизүүгө болот. Мындай механизмди ишке киргизүү Кыргызстандын кызыкчылыгы үчүн жакшы болмок, анткени бул Кыргызстан менен Россиянын ортосундагы соода-финансылык өз ара байланышынын жогорку даражасын эске алуу менен өлкөдө инфляциялык тобокелдиктерди олуттуу минималдаштырууга мүмкүндүк бермек.

10) салык жана бажы саясатын оптималдаштыруунун концептуалдуу мамилеси салыктык эгемендүүлүктү жана юрисдикциялардын атаандаштыгын эске алуу менен салык жана бажы мыйзамдарын өркүндөтүү, жеңилдетилген салык режими бар мамлекеттерде катталган компаниялардын кирешелерине салык салуу боюнча макулдашылган салык жана бажы саясаты, бажы тоскоолдуктарын четтетүү, трансчек аралык инвестициялар жана ишкердик иш үчүн тоскоолдуктарды жоюу ж.б. аркылуу салык жана бажы саясатынын багыттарын аныктоо менен бекемделүүгө тийиш.

ЕАЭБдин алкагында финансылык интеграциялык мамилелерди өнүктүрүүнүн заманбап тенденциялары жана келечектери аныкталды, бул интеграциялык өнүгүүнүн концептуалдык багыттарын иштеп чыгуу үчүн сунуштамаларды иштеп чыгууга мүмкүндүк берди.

Диссертациянын натыйжаларын апробациялоо. Диссертациялык иштин негизги жоболору илимий-теориялык жана илимий-практикалык конференцияларда, семинарларда жана форумдарда окулду, Кыргыз Республикасынын финансы министрлигинде, эл аралык кызматташуу башкармалыгында, окуу борборунда ишке киргизилди.

Диссертациянын натыйжаларынын басылмаларда толук чагылдырылышы. Макалалар төмөнкү илимий журналдарда жарыяланды: «Евразийское научное объединение», «Борбордук Азия өлкөлөрүнүн бухгалтерлеринин жана аудиторлорунун Ысык-Көл форумунун кабаралары», «Российский экономический вестник», «Азыркы экономиканын актуалдуу

маселелери», «КРПМБАнын жарчысы», «Challenges of the Modern Economy: Digital Technologies, Problems, and Focus»

“Интеграциялык процесстерде финансыны түзүүнү калыптандыруунун теориялык-методологиялык негиздери” деп аталган биринчи главада евразиялык интеграциялык процесстерди өнүктүрүүнүн өбөлгөлөрү жана спецификасы ачылды, финансылык-экономикалык интеграция шарттарында финансылык саясаттын заманбап аныктамасы изилденди, региондук бирикмелерде финансылык интеграциянын деңгээлин жана даражасын баалоонун методдору жана мамилелери изилденди. Бирикмелердин көп түрдүүлүгү жана экономикалык интеграция форматтары бирикмелерге мүчө мамлекеттердин экономикаларынын өзгөчөлүгү сыяктуу эле аны өлчөөгө бирдиктүү мамилени иштеп чыгуу үчүн татаалдыктарды түзөт. Ошол эле учурда ЕАЭБде индикаторлор системасынын жардамы менен интеграциянын мониторингин түзүү милдетин карай турган изилдөөлөр азыркы учурда ЕАӨБ экономикалык интеграциянын индикаторлор системасы менен иш жүзүндө чектелген. Натыйжада кандай болбосун интеграциялык бирикмеде интеграциянын деңгээлин баалоого мүмкүндүк берген, анын ичинде жалпы методологиялык мамилелердин негизинде аларды салыштыруу максатында интеграциянын индикаторлор системасын иштеп чыгуу милдети актуалдуу бойдон калууда.

“ЕАЭБде жалпы финансылык саясатты түзүү жана өнүктүрүү” деп аталган экинчи главада: ЕАЭБде финансы саясатын жана жалпы финансы рыногун түзүүнүн өзгөчөлүктөрү аныкталган, ЕАЭБ өлкөлөрүнүн финансылык туруктуулугуна баа берилген.

Финансылык саясат коомдун экономикалык негизин чагылдырат жана финансылык механизмдерди түзүүгө багытталган экономикалык саясаттын негизги бөлүгү болуп саналат. Акыркылар мамлекеттердин социалдык-экономикалык өнүгүүсү боюнча стратегиялык милдеттерге жетишүүнү кыйла натыйжалуу камсыз кылууга мүмкүндүк берет. Балансталган финансылык саясаттын негизги максаты аны түзүүчү компоненттерден: бюджеттик, валюталык, монетардык жана салык саясатынан синергетикалык натыйжага жетишүү болуп саналат. Глобалдык финансы системасы өлкө үчүн олуттуу тобокелдиктерди алып келет. Ушул тобокелдиктердин бардыгы улуттук финансы секторунун туруктуулугуна таасирин тийгизип, аны кризистерге алсыз кылат. Өлкөнүн финансылык өнүгүүсү жетишсиз жана жөнгө салуу системасы начар болгон учурда тобокелдиктер бир нече эсе көбөйөт. Тобокелдиктердин ар түрдүүлүгүнүн ичинен биз алардын төмөнкү түрлөрүн тандап алдык:

- *капитал агымынын ашыкча туруксуздугу* (капитал эсебинин айрым структуралык элементтеринин динамикасы менен сүрөттөлгөн);
- *улуттук валютанын кескин арзандашынан улам чет өлкө валютасында номинацияланган карыздын тез өсүшү* (экономиканын секторлору боюнча карыздык милдеттенмелердин динамикасын мүнөздөөчү көрсөткүчтөр менен сүрөттөлөт);

- натыйжасыздыктын күчөшү тобокелдиги (ички рынокто чет өлкөлүк капиталдын агылып келүүсүнөн улам келип чыккан капиталдын бурмаланышы) күндөлүк эсептин жана эл аралык резервдердин динамикасында чагылдырылышы мүмкүн.

ЕАЭБ мүчө мамлекеттеринин тобокелдиктерин диагностикалоо диаграммалары төлөм балансынын маалыматтарынын негизинде түзүлөт (керектөө бааларынын индексине (2021) корректировкаланган миллиондогон АКШ долларында, РПБ6 методологиясында). Бул маалыматтар Борбордук (улуттук) банктардын расмий сайттарында томонку көрсөткүчтөр боюнча берилген:

- 1) эл аралык камдар;
- 2) карыздык милдеттенмелердин таза кабыл алынышы (мамлекет, борбордук банк, экономиканын башка секторлору тарабынан);
- 3) күндөлүк операциялар эсебинин сальдосу;
- 4) капитал эсебинин айрым түзүмдүк элементтеринин сальдосу: тике, портфельдик жана башка инвестициялар (“+” финансылык активдерди таза сатып алуу; “-“ милдеттенмелерди таза кабыл алуу).

«Финансылык интеграция Евразия экономикалык бирлигинин өлкөлөрүнүн өнүгүүсүнүн башкы түзүүчүсү катары» деп аталган үчүнчү главада ЕАЭБ өлкөлөрүнүн интеграциялык өнүгүүсүнүн финансылык каналдарын өнүктүрүүгө талдоо жүргүзүлдү, ЕАЭБ валюталык интеграциясынын максаттары жана учурдагы милдеттери ачылды, бажы чөйрөсүндө интеграциялык процесстерди өнүктүрүүнүн өзгөчөлүктөрү аныкталды

“ЕАЭБде каржы саясатын оптималдаштыруунун концептуалдык багыттары” деп аталган төртүнчү главада Чиаңг-Май демилгесинин тажрыйбасын эске алуу менен Евразия валюта фондун түзүүнүн келечектери аныкталды, ЕАЭБге катышуучу өлкөлөрдүн салык саясатын оптималдаштыруунун жолдору, ошондой эле ЕАЭБдин бажылык жөнгө салуусун өркүндөтүүнүн жолдору баяндалды.

Пайдалануу даражасы: иштелип чыккан жана негизделген практикалык мамилелер жана сунуштамалар Евразия финансы-экономикалык интеграция маселелери боюнча мамлекеттик башкаруу органдары тарабынан мамлекеттик программаларды иштеп чыгууда колдонулушу мүмкүн.

Колдонуу чөйрөсү: диссертациялык изилдөөнүн натыйжаларынын актуалдуулугу жана практикалык баалуулугу мамлекеттик органдардагы анын негизги жоболорун жана тыянактарын ишке киргизүү актылары менен ырасталган. Сунушталган материалдар “интеграциялык” экономиканын келечектүү өнүгүп жаткан багытында окуу материалдарын, окуу куралдарын жазууда жана иштеп чыгууда пайдалуу болушу мүмкүн.

Изилдөөнүн методологиялык негизи системалуу мамиле катары экономикалык илимде илимий таануунун ыкмалары жана түрлөрү боюнча кабыл алынган диалектикалык логиканын негиздери, тарыхый-экономикалык талдоо методдору, финансылык, статистикалык талдоонун методдору, салыштырмалуу талдоо жана эксперттик баалоо методдору болуп саналат.

Издөнүүчү өзүнүн докладында изилдөөнүн жыйынтыктарын слайд турундо көрсөтүп негизги корутундуну жана сунуштарын жарыялады.

Практикалык сунуштар:

1. Европа экономикалык комиссиясы (жооптуу) 2040-жылга чейинки мезгилде ЕАЭБди өнүктүрүү стратегиясын иштеп чыгууда финансылык интеграцияны өнүктүрүүнүн улуттук экономикалык системаларга тийгизген таасиринин оң жактарын гана эмес, терс жактарын да эске алуу керек, башкача айтканда финансылык интеграция жаңы финансы чөйрөсү менен байланышкан тобокелдиктерди баалабай коюуга алып келет, бул активдерге баалардын кескин өсүшүнө алып келет; финансылык интеграциялык процесстерди кыянаттык менен пайдалануу финансылык кризистин себеби болгон жана болуп калышы мүмкүн.
2. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан салык жана бажы чөйрөсүндө санариптештирүүнү өнүктүрүүнү мүнөздөгөн эл аралык рейтингдерде өлкөнүн позициясын күчөтүү, атап айтканда өлкөнүн региондорунда тармактык даярдык индексин, интернеттин өнүгүү деңгээлин жогорулатуу, интернеттин баасын төмөндөтүү, тышкы экономикалык ишти жүргүзүүдө мамлекеттик кызматчылардын санариптик компетенттүүлүгүн жана ишкерлердин санариптик сабаттуулугун жогорулатуу.
3. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан мүчө мамлекеттердин уюштурулган рынокторунда улуттук валюта соодасын өнүктүрүү, ошондой эле ага мүчө мамлекеттердин валюта рыногунун катышуучуларынын кирүүсүн камсыз кылуу.
4. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан Евразия валюта фонду түрүндө мындай системаны институтташтыруу боюнча андан аркы мүмкүнчүлүктөрдү эске алуу менен ЕАЭБдин жаңы валюта-финансы саясатын тестирилөө катары Кыргызстан менен Россиянын ортосундагы пилоттук долбоор катары европа “валюта жыланы” механизмин ишке киргизүүнү демилгелөө.
5. Мындай тесттик механизмди ишке ашыруу үчүн кыргыз сомун четтөөлөр диапозонундагы рублдин курсуна катгаса болот, мисалы, 2,5-3% – тар коридор (“жылан”), ошол эле учурда Россиянын Борбордук Банкынын саясатына ылайык рубль АКШ долларына карата белгилүү бир коридордо – кенен коридордо, балким 5-10% алкагында кармалышы болжолдонууда.
6. ЕЭК тарабынан мамлекеттердин экономикасынын өнүгүү деңгээлин жана түзүмүн, жүргүзүлгөн экономикалык реформалардын натыйжалуулугун, салыктык башкаруунун таасирдүүлүгүн, мамлекеттердин экономикалык өнүгүү даражасына таасир эткен башка факторлорду эске алуу менен акциздердин ставкаларын шайкеш келтирүүнүн экономикалык зарылдыгына жана максатка ылайыктуулугуна талдоо жүргүзүү; бирдиктүү рынокту түзүүгө, өз ара сооданын деңгээлине, бизнестин жоготууларына ж. б. таасир этүүчү, экспорттук-импорттук алмаштыруучу тармактарга түрткү берүү жаатындагы бизнеске ар кандай салыктык жүктөмдөрдүн таасирин баалоо;

7. ЕЭК тарабынан түздөн-түз салыктар боюнча төмөнкүлөр сыяктуу натыйжалуу чараларды: салык салуудан качууга каршы аракеттенүү, контролдоочу чет өлкөлүк компаниялардын эрежелери, капиталдаштыруунун жетишсиздиги, ошондой эле кош салык салууну болтурбоо жөнүндө келишимдерди мыйзамсыз колдонууга каршы аракеттенүү боюнча; санариптик товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү берүү бөлүгүндө кош салык салууну болтурбоо жөнүндө келишимдерди колдонуу боюнча; электрондук сооданы жүзөгө ашырууда кош салык салууну болтурбоо жөнүндө келишимдерди колдонуу боюнча; жеке жактар тарабынан жеке пайдалануу үчүн товарларды ташып келүүдө КНСтен бошотуу боюнча салык мыйзамдарын өркүндөтүү боюнча чараларды иштеп чыгуу.

8. ЕЭК иштеген мезгилде Бажы кодексине кыйла актуалдуу өзгөртүүлөрдү киргизүү боюнча ишти тездетүү, анткени трансчек аралык интернет-сооданы тескөө маселелеринин жөнгө салынбагандыгы, товар агымдарынын олуттуу бурмаланышына жана натыйжада ЕАЭБ өлкөлөрүнүн бюджеттеринин жоготууларына алып келүүдө.

9. ЕАЭБ өлкөлөрү тарабынан ЕАЭБде бажы операцияларын жүргүзүүнүн, бажы контролун жүргүзүүнүн, маалымат алмашуунун, тобокелдиктерди башкаруу системаларын бирдейлештирүүнүн жана имплементациялоонун бирдиктүү стандартын иштеп чыгууну жана кабыл алууну тездетүү.

Бажы органдары бажы контролунун жүрүшүндө, улуттук таандыктыгына карабастан, тобокелдиктин бирдей деңгээлиндеги товардык партияларды текшерүүдө бирдей "контролдук жүктү" камсыз кылышы үчүн тобокелдиктерди башкаруу системасына ылайык регламенттелген чаралардын жана иш-чаралардын бирдейлештирилген комплексин колдонууга тийиш. Ташылуучу товарларды анык декларациялоону камсыз кылуучу тышкы экономикалык иштин ак ниет катышуучулары үчүн бул убактылуу жана финансылык чыгымдарды минималдаштырууга, товарлардын кыймылынын мөөнөттөрүнүн жана контролдоочу органдардын иш-аракеттерин алдын ала болжолдоого алып келүүгө тийиш. Көнүл бурганыңыздарга рахмат!

Төрөайым Бактыгуль Баховна: Доклад бүткү, суроолор болсо, берсениздер болот.

Изденүүчү Карабековага А. К төмөнкүдөй суроолор берилди:

1. Алыбаев Ж. Б. - э. и. д. профессор

- 1) Сиздин теманын аталышы ушул боюнча калабы?
- 2) Диссертациялык жумушунуз аппрабациядан оттубу?

Карабекова Анданын жообу:

- 1) Албетте, анткени тема 2017- жылы ушул темада бекитилген.
- 2) Доктордук диссертациянын материалдарын ишке киргизүү натыйжаларын изилдөө жана аныктоо Кыргыз Республикасынын Финансы Министирлигинде ишке ашырылды жана ЕАЭБ алкагында финансылык интеграция жаатында аныкталган көйгөйлөрдү чечүүгө мүмкүндүк жаратты.

2. Курамаева Э.Д. - э.и.к., доцент

- 1) Изилдөөнүн жыйынтыгы боюнча канча илимий макалалар чыгарылды?
- 2) 139- бетте диаграммада үлүштөр эмнени түшүндүрөт?

Карабекова А.: Изилденген тема боюнча 13 макала чыгарылды.

Негизги натыйжалар Рецензиялануучу илимий мезгилдүү басылмалардын тизмегине кирген (скопс ИЦРИ) жана илимий “Евразийское научное объединение” “Борбордук Азия өлкөлөрүнүн бухгалтер жана аудиторлорунун Ысык-Көл форумунун кабарлары” “Российский экономический вестник” “Азыркы экономиканын актуалдуу маселелери” журналдарында жарыяланды.

-139 беттеги диаграммада ЕАЭБге кирген беш мамлекеттин бажы төлөмдөрүнөн түшкөн бирдиктүү бажы тарифинен алынган пайыздык үлүштөр көрсөтүлгөн.

3. Омуркулова Н.М - э.и.д профессор

- 1) изилдөөдө кандай методдор колдонулду жана кайсыл финансылык көрсөткүчтөрдү эсептөөдө аларды колдондуңуз?
- 2) бул тема боюнча ата мекендик экономисттердин изилдеген эмгектери барбы?

Карабекова А.:

1). ЕАЭБ өлкөлөрүнүн финансылык туруктуулугуна баа берүү статистикалык методдун (корреляциялык анализдин) негизинде жүргүзүлдү ал корреляциялык коэффициенттерди колдонуу менен өзгөрмөлөр ортосунда байланыш бар же жок экенин жана анын канчалык күчтүү экендигин аныктоого мүмкүндүк берет жана төмөнкүдөй көрсөткүчтөрдүн негизинде ЕАЭБ өлкөлөрүнүн финансылык туруктуулугуна баалоо жүргүзүлдү

- эл аралык резервдер

- карыздык милдеттенмелердин таза кабыл алынышы

- күнүмдүк операциялар эсебинин сальдосу

- капитал эсебинин айрым түзүмдүк элементтеринин сальдосу түз, портфельдик жана башка инвестициялар.

2). Акыркы жылдары интеграциялык процесстерди өнүктүрүү чөйрөсүндө көптөгөн илимий изилдөөлөр ата мекендик окумуштуулар тарабынан теориялык жана практикалык жактан жүргүзүлгөн: алар Мигранян.А., Н.А. Бровко, Бейшеналы Н., М. Т. Макеев ж. б. эмгектеринде чагылдырылган.

4. Идинов К.И - э.и.д. профессор

1) ЕАЭБдин алкагында финансылык интеграциялардын абалын изилдөөдөн мурда, евразиялык интеграцияга катышуучу өлкөлөрдүн финансылык байланыштарынын өнүгүүсүнө талдоо жүргүзүлдүбү?

2) эгер жүргүзүлгөн болсо анда Кыргызстандын абалы кандай?

Карабекова А.:

1) Евразия экономикалык комиссиясы мүчө мамлекеттердин өкмөттөрү менен биргеликте ЕАЭБдин жалпы финансы рыногун түзүү боюнча ченемдик укуктук базаны түзүүдө. Азыркы учурда евразиялык интеграцияга катышуучу өлкөлөрдүн кыйла көп ишке ашырылган жана өнүгүп жаткан финансылык каналдары болуп төмөнкүлөр саналат:

- акча которуулар;
- чет өлкөлүк инвестициялар;
- улуттук валюталарды пайдалануу.

2). Аналитикалык изилдөөлөрдүн жүрүшүндө эмне үчүн бул финансылык каналдар азыркы учурда абдан актуалдуу болуп саналарын негизделди.

Кыргызстан акча которуулар тышкы сооданын олуттуу тартыштыгын компенсациялоо менен өлкө ичиндеги керектөөчүлүк жана инвестициялык суроо-талапка дем берүү үчүн, ошондой эле жалпы эле Кыргызстандын төлөм балансы үчүн стратегиялык маанисин сактап калат. Келип түшүүлөрдүн географиялык түзүмүн эске алуу менен алар Кыргызстанды ЕАЭБ өлкөлөрү, артыкчылыктан Россия менен байланыштырган маанилүү интеграциялык канал бойдон калууда, алардын жалпы түшүүлөрдөгү үлүшү 2021-жылы 98,2 %ды түзгөн. Жыл ичинде ИДПнын 10 % жетиши мүмкүн болгон акча которуулардын жогорку өзгөрүлмөлүүлүгүн белгилей кетүү керек.

Изилдөө мезгилинде өз ара инвестициялар боюнча динамикалык катарда Арменияга, Беларусияга жана Кыргыз Республикасына агымдардын кыйла көбөйүшү байкалды.

2022-жылдын жыйынтыгы боюнча Россияга 80 % ашык экспорттолгон өз ара ТЧИ постсоветтик 12 өлкө, ошондой эле ЕАЭБдин беш өлкөсү туура келет. Төрт жылдын ичинде постсоветтик мейкиндиктин алкагында Россиянын салыштырма салмагы 2 пайыздык пунктка өстү. ЕАЭБ мейкиндигинде ТЧИнин булагынын мааниси боюнча экинчи орунда Казакстан турат. Казакстандык бизнес үчүн ЕАЭБ боюнча өнөктөштөрдүн ролу россиялык инвесторлорго караганда алда канча маанилүү – 88%. Көрсөткүч Беларустан гана бир аз жогору (чындыгында Кыргыз Республикасында жалгыз маанилүү инвестициялык долбоор да ЕАЭБде локалдашкан).

5. Макембаева Р. Б -э.и.к. доцент

- 1) Илимий изилдөөнүздүн жанылыгы эмнеде?
- 2) “Валюта жыланы” коридор озунун эффективдүүлүгүн корсото алабы?

Карабекова А.:

1). “Финансы-экономикалык интеграция” аныктамасынын автордук чечмелениши сунушталды; бүтүндөй экономика жана экономикалык субъекттер үчүн финансы-экономикалык интеграциянын артыкчылыктары аныкталды; региондук бирикмелерде финансылык интеграциянын деңгээлин жана даражасын баалоого кыйла шайкеш келген методдор жана мамилелер аныкталды; ЕАЭБдеги финансы саясатынын комплекстүү мүнөздөмөсү берилди; ЕАЭБдин жалпы финансы рыногун түзүүнүн этаптары аныкталды,

финансы рыногунун маанилүү элементтеринин бири болгон өнүктүрүүнүн тенденциялары аныкталды; ЕАЭБге катышуучу өлкөлөрдүн интеграциясынын финансылык каналдарын өнүктүрүүнүн өзгөчөлүктөрү аныкталды; ЕАЭБде региондук финансылык механизмдерди түзүүчү, алардын негизги мүнөздөмөлөрү менен түзүмдөрү аныкталды; өлкөлөрдүн төлөм балансынын маалыматтарынын базасында түзүлгөн ЕАЭБге мүчө мамлекеттердин тобокелдиктерин диагностикалоонун негизинде ЕАЭБге мүчө мамлекеттердин улуттук финансы системасынын туруктуулугунун тобокелдиктеринин профилдери аныкталды; валютада интеграциялык процесстерди өнүктүрүүнүн өзгөчөлүктөрүн талдоонун негизинде ЕАЭБ өлкөлөрүнүн макулдашылган валюталык саясатты жүргүзүү максатында чаралар сунушталды жана Чиаанг-Май демилгесинин тажрыйбасын эске алуу менен Евразия валюта фондун түзүүнүн келечектери каралды; бирдиктүү рынок шарттарында экономикалык интеграциянын салыктык жана бажылык аспектерин өнүктүрүүгө, атап айтканда салыктык эгемендүүлүк, юрисдикциялардын атаандаштыгы, экономикаларга дем берүү, салык жана бажы саясаттарынын макулдашылгандыгы боюнча концептуалдуу мамиле сунушталды.

2). Азыркы учурда Европа “валюта жыланынын” механизмин Кыргызстан менен Россиянын ортосундагы пилоттук долбоор катары ЕАЭБтин жаны валюта-каржы саясатын тестирилөө катары ишке киргизүүгө толук мүмкүн экени көрүнүп турат, мында мындай системаны Евразия валюта фонду түрүндө институтташтыруу боюнча мындан аркы мүмкүнчүлүктөр эске алынат. Мындай механизмди киргизүү Кыргызстандын кызыкчылыгында болмок, анткени бул Кыргызстан менен Россиянын ортосундагы соода-финансылык оз ара байланыштын жогорку деңгээлин эске алуу менен өлкөдө инфляциялык тобокелдиктерди олуттуу минималлаштырууга мүмкүндүк бермек.

Төрөайым, Есеналиева Бактыгуль Баховна: эгерде суроолорго канаттандыраарлык жооп берген болсо анда талкууга өтсөк.

Кубанычбек Идинович - э.и.д. профессор - Урматтуу коллегалар, баарыбыз бугун Аида Камилжановнанын доктордук диссертациясынын талкуусунда катышып турабыз. Менден мурда коллегалар белгилеп кеткендей евразия интеграциясы ЕАЭБге мүчө мамлекеттердин экономикалык моделинин ажырагыс элементи, алардын өнүгүү траекторияларын теңдөө турукташтыруу жана тездетүү фактору болуп саналат. Евразия интеграциялык долбоорунун башталышында аныкталган артыкчылыктар бүгүнкү күндө да актуалдуу бойдон калууда. Өзүн-өзү жетиштүү өнүктүрүүнүн евразиялык экосистемасын түзүү принциптүү түрдө маанилүү. Анын негизинде технологиялык суверенитет, бирдиктүү илимий-инновациялык мейкиндик, өзүнүн финансы системасы турат. Евразиялык интеграциянын жаңы сапаты

жашоо жана өнүгүү үчүн ыңгайлуу жана убакыттын суроо-талабына жооп берген мейкиндикти түзүү максатында мамлекеттердин, ишкерлердин, окумуштуулардын, жаштардын потенциалдарын рационалдуу бириктирүүнү болжолдойт.

Негизинен мен Карабекованын изилдөөсү буткөн илимий иш деп эсептейм. Диссертациялык иш КР Президентине караштуу УАКнын окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндө жобо менен белгиленген критерийлерге ылайык келет жана мындан ары илимий изилдөө баскычына сунуштоону колдоп беришиниздерди өтүнөмүн.

Омуркулова Н.М - э.и.д., профессор - Урматтуу коллегалар, мен илимий диссертацияны окуп чыгып, төмөнкүлөрдү кошумчалайм: Корреляциялык анализди тиркеме катары кошпостон, 2 бапта көрсөтүлүшү керек жана алгачкы документтердин баарын тиркеме катары кошууну диссертантка белгилейбиз. Жалпысынан караганда илимий диссертация буткөн жумуш деп эсептейм жана ал ЕАЭБ олколорунун бирдигинин финансылык интеграциясынын өнүгүшүнө чон салымын кошот деген үмүттөмүн.

Алыбаев Ж.Б - э.и.д., профессор - Мен да толук диссертациялык жумушту окуп чыктым. Менин оюмча теманын аталышына ЕАЭБ бирлигинин мисалында деп кошуп коюлса болмок.

Экинчиден, статистикалык маалыматтар акыркы беш жыл эмес, он жылды анализдоо керек экен, муну сөзсүз түрдө кошуп кайра анализ жасоо керек. Миграция маселесин да кошуш керек деген ойдомун. Бажы жана салык системасын концепциясы изилдениптир и индекстер берилиптир бул жакшы. Негизи диссертациялык жумуш буткөн деп эсептейм жана силерден суранып кетээр элем, ишти мындан аркы илимий изилдоо баскычына сунуштоону колдоп беришиниздерди суранам.

Имаралиева.Т.С- э.и.к. доцент - Мындан мурунку коллегалар белгилеп кеткендей, мен да Аида Камилжановнанын темасы бүгүнкү күндүн актуалдуу темасы экенине кошулам жана илимий иштин мындан кийинки баскычтарга сунуштаганы колдойм.

Андан кийин колдоо сунушу менен экономика илиминин кандидаттары доцент **Макембаева Р.Б., доцент Курамаева Э.Д., доцент Мырзахматова Ж.Б., доцент Сеитова Ж.Б.,** чыгып сүйлөштү.

Төрөайым Бактыгуль Баховна - Урматтуу коллегалар, диссертациялык изилдөөнүн негизги маселелерин угуп талкуулап чыккандан кийин бир сунуш түштү - **Карабекова Аида Камилжановнанын** изилдөөсү бүткөн илимий-квалификациялык иш деп эсептелисин, иш КР Президентине караштуу УАК нын окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндө

жобо менен белгиленген критерийлерге ылайык келет жана ишти мындан аркы илимий-изилдөө баскычына сунуштоо жөнүндөгү маселени колго салам:

"макул" - баары,

"каршы" жана "калыс"- жок.

Иш бир добуштан колдоо менен Ж.Баласагын атындагы КУУнун "Банктык иш жана салык салуу" кафедрасынын жамааты жана чакырылган коноктор менен биргеликте өткөрүлгөн отурумунун токтомун бекитет:

ТОКТОМ:

1. Карабекова Аида Камилжановнанын: "Евразия интеграцияларын өнүктүрүүнүн финансылык аспектери" диссертациялык иши өз алдынча бүткөн иш деп эсептелинип, КР Президентине караштуу УАК нын окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндө жобо менен белгиленген критерийлерге ылайык келет.
2. Диссертациялык изилдөөдөгү корутундулар жана практикалык сунуштамалардын теоретикалык жана практикалык маңызы бар жана 08.00.10 – финансы, акча жүгүртүү адистигине туура келет.
3. Карабекова Аида Камилжановнанын "Евразия интеграцияларын өнүктүрүүнүн финансылык аспектери" диссертациялык иши диссертациялык кенешке коргоого сунушталат.

Отурумдун төрайымы:
э.и.д., профессор

Есеналиева Б.Б.

Отурумдун катчысы:
ага окутуучу

Тилекеева Б.С.

Колборбордон кол
малкалардан
маалымат бериле.
Кыргыз улуттук
архивине